

Висновки з даного дослідження. Автори не претендують на абсолютну істинність їх суджень і трактувань, оскільки набутий досвід, практична результативність та історичні узагальнення потребують подальшого пошуку. Проте, це дослідження є одним із найперших у даній предметній галузі і може бути корисним для науковців та практиків, які мають безпосереднє відношення до такого роду діяльності. Зазначені проблеми можуть бути орієнтовані для подальшого пошуку зацікавлених науковців, що допоможуть внести ряд уточнень та удосконалень.

Література

1. Андросова О.Ф. Методика аудиту основних засобів і нематеріальних активів та її вплив на якість аудиту / О.Ф. Андросова, К.А. Калугіна // Вісник Хмельницького національного університету. – 2011. – № 3. – Т.3. – С. 250-255.
2. Гуменюк А. Аудит нематеріальних активів: методика проведення / А. Гуменюк, В. Яцюк // Бухгалтерський облік і аудит. – № 2. – 2008. – С. 57-62
3. Кириленко О.П. Облік і аудит / Кириленко О.П. – Тернопіль: ЦМДС, 2002. – 311 с.
4. Козлов А. Робоча таблиця аудитора по оцінці внутрішнього контролю / А. Козлов // Бухгалтерський облік і аудит. – 2012. – № 11. – С. 52-53
5. Левченко Н.М. Удосконалення методики аудиту нематеріальних активів з метою систематизації результатів аудиторських процедур / Н.М. Левченко, Н.С. Понікарова // Вісник Хмельницького національного університету. – 2011. – № 2. – Т.1. – С. 118-121.
6. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 38 «Нематеріальні активи» (IAS 38 «Intangible Assets»). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>
7. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг 2010 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mia.kiev.ua/ua/isa.html>
8. Петрик О.А. Аудиторська діяльність в Україні: законодавчо-нормативне регулювання, сучасний стан / О.А. Петрик, В. Зотов // Бухгалтерський облік і аудит. – 2007. – № 11. – С. 59-65
9. П(с)Бо 8 «Нематеріальні активи»: затверджений наказом МФУ № 242 від 18.10.1999 р. // Все про бухгалтерський облік. – 2011. – № 12. – С. 48-52.
10. Юрківська Л.Й. Аудит ефективності нематеріальних активів: аналіз існуючих підходів / Юрківська Л.Й., Біляченко О.Л. // Вісник ЖДТУ. – 2011. – № 2 (56). – С. 217-220.

УДК 657.33+658.7.07

Волошан І.Г.,
старший викладач кафедри бухгалтерського обліку
Харківський національний економічний університет

ОРГАНІЗАЦІЯ ПЕРВИННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ ТОВАРНИХ ОПЕРАЦІЙ В ТОРГІВЛІ

Постановка проблеми. Циркуляція первинної інформації з обліку товарних операцій створює найважливіший об'єкт організації обліку підприємств торгівлі – документообіг. Від раціональності побудови, швидкості складання, передачі і обробки носіїв інформації, залежить швидкість одержання зведеної облікової інформації, використовуваної для управління і контролю товароруху на підприємстві. Первинні документи найбільш чисельні та є основою створення інформаційного забезпечення підприємства. Однією з задач наукової організації бухгалтерського обліку товарних операцій є удосконалення первинного документообігу з товароруху.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання організації документообігу досліджували Бутинець Ф.Ф., Маргуліс А.Д., Шеремет А.Д., Палій В.Ф., Волков С.І. У роботах Кір'янової З.В. доведено, що найважливішу функцію системи бухгалтерського обліку – інформаційну – виконує саме первинний облік. Але в сучасних умовах господарювання торговельних підприємств суттєво змінилися торгово-технологічні процеси, а отже виникли нові об'єкти документування та змінилися організаційні та технічні його складові, що потребує здійснення подальших наукових досліджень.

Постановка завдання. Мета статті – дослідження первинного документообігу товарних операцій підприємства торгівлі та пошук шляхів вдосконалення руху облікових документів.

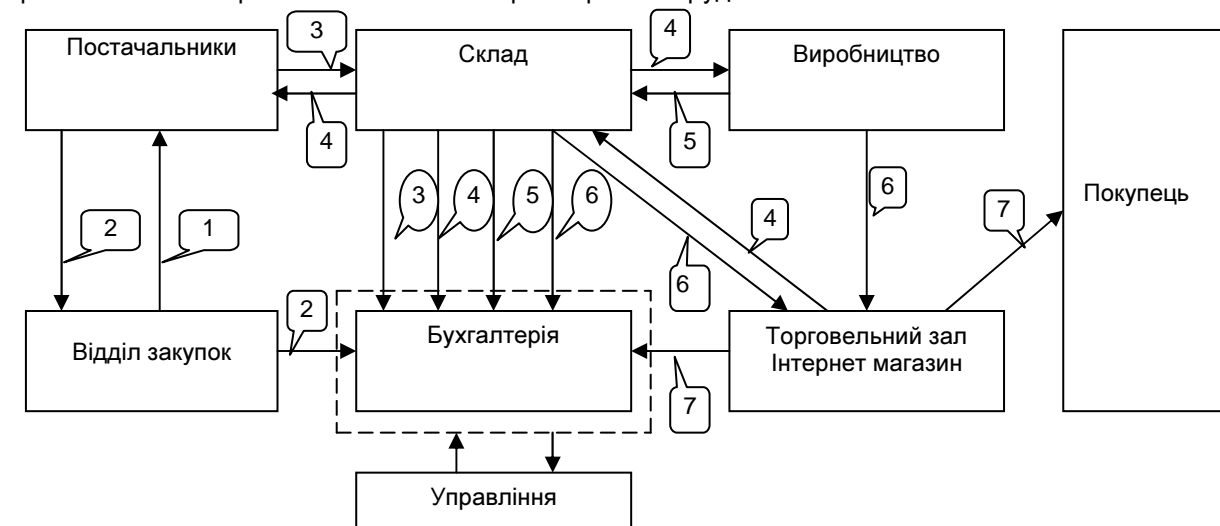
Виклад основного матеріалу дослідження. Рух документів з моменту їх виникнення до моменту здачі в архів являє собою документообіг [1]. Тому можемо стверджувати, що виникнення будь-якого облікового документу (первинного документу, облікового реєстру чи звітної форми) та передача його

до місця зберігання створює рух інформаційних потоків, що свідчить про процес обігу. Первинні облікові документи є основою документообігу та обліково-інформаційного забезпечення підприємства, саме за їх обробки створюються облікові реєстри та виникає інший вид документообігу – документообіг облікових реєстрів, тому вважаємо, що первинний документообіг є початковою ланкою організації документообігу.

Необхідно відмітити, що всі торговельні процеси підприємства мають відповідні форми первинного обліку, затверджені Міністерством статистики України чи відповідними галузевими міністерствами. Дослідивши організаційну структуру підприємств, ми дійшли висновку, що структура сучасних підприємств торгівлі формується під впливом змін, пов'язаних з розвитком сучасних форматів торгівлі, які орієнтуються на реальних та віртуальних покупців [3, 5]. Аналізуючи організаційну структуру, можна констатувати про наявність розгалуженої мережі внутрішніх зв'язків, але процес створення (оформлення), виконання та обліку торгово-технологічних процесів відбувається лише в деяких з них. Процес створення та обробки первинного облікового документу відбувається у відділі роботи з постачальниками, відділі закупок, товарних складах, у виробництві, торговельному залі, відділі продажів та бухгалтерії. Тому, дослідивши торгово-технологічні процеси підприємств торгівлі та їх організаційну структуру, можна сформулювати модель документообігу для підприємств торгівлі (рис. 1).

В умовах електронної комерції документообіг має інші властивості, адже використовуються не лише затверджені форми документів, а й різноманітні замовлення, заявки та інформаційні карти. Первинні документи формуються на основі бланків-заявок, що значно скорочує час на введення та обробку інформаційного забезпечення товарних операцій та формування документів [7].

Оскільки графік документообігу торговельного підприємства повинен враховувати оптимальну кількість підрозділів, крізь які проходить кожен документ, мінімальний термін його перебування в підрозділі, то в умовах електронної комерції формування первинних облікових документів та їх обробка є менш витратним за часовим параметром та трудомісткістю.

Умовні позначення господарських процесів			
1	Замовлення товару	4	Облік товару на складі
2	Узгодження замовлення постачальником	5	Виробництво
		6	Надходження товару в торговий зал
3	Приймання товару на склад	7	Розрахунок за товар

Рис. 1. Модель первинного документообігу об'єкту торгівлі

** розроблено автором*

Процес «засмічення» інформаційних потоків непотрібною, зайвою інформацією – негативне явище, з яким необхідно вести боротьбу, визначаючи центри відповідальності створення інформації і зміцнюючи контроль за дотримання принципів документування. Рішенням проблеми є створення раціонального графіку документообігу, в якому необхідно виділити місця створення, контролю документування, обробки і зберігання облікових форм [2].

Оскільки результатом первинного обліку є створення первинного документу, і, саме це є початковою стадією документообігу, пропонуємо за основу графіку документообігу торговельних підприємств використати стадії створення документу, перевірки, обробки та передачі в зону зберігання (табл. 1).

Питома вага первинних документів з товароруху складається в зонах розташування товарно-матеріальних цінностей, а саме на складі та в торговельному залі (Інтернет-магазині). Виключенням є розрахункові операції, первинні документи за якими складаються в зоні розрахунку за товар, за умов

готівкових розрахунків, та в обліково-розрахунковому відділі, за умов безготівкових розрахунків. Перевірка та обробка первинних облікових документів з обліку товарних операцій здійснюється в бухгалтерії, яка відповідає також за їх зберігання та передавання до архіву [8]. Тому вдосконалення обліково-інформаційного забезпечення управління товарорухом необхідно проводити в місцях виникнення облікової інформації та центрах первісної обробки.

Таблиця 1

Приклад графіку первинного документообігу об'єкта стаціонарної торгівлі

Назва документа	Створення документа				Перевірка документа			Обробка		Передача в зону зберігання	
	Кількість примірників	Відповідальний за складання	Відповідальний за використання	Строк виконання	Відповідальний за перевірку	Відповідальний за представлення	Строк представлення	Виконавці	Строк виконання	Виконавці	Строк виконання
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

* розроблено автором

За результатами аналізу організаційної структури торговельних підприємств та їх торгово-технологічних процесів товароруху пропонуємо схему залучення структурних підрозділів підприємств до кожного окремого торгово-технологічного процесу (табл. 2).

Серед підрозділів торговельних підприємств необхідно виділити склад, торговельний зал (Інтернет магазин) та бухгалтерію, які залучені у всіх торгово-технологічних процесах. Це обумовлюється тим, що склад та торговий зал (Інтернет магазин) виконують основні функції торгівлі – придбання та реалізація запасів, а бухгалтерія формує інформаційно-аналітичне забезпечення товароруху [4]. Таким чином, склад та торговий зал надає первинну інформацію про товарорух методом документування, а бухгалтерія забезпечує наступну обробку первинних документів з метою формування інформаційного забезпечення.

Таблиця 2

Схема залучення структурних підрозділів торговельного підприємства до торгово-технологічних процесів

Торгово-технологічний процес \ Структурний підрозділ		Відділ закупок (ВЗ)	Склад (С)	Виробництво (В)	Торговельний зал, Інтернет магазин (ТЗ)	Бухгалтерія (Б)
1	Процес надходження	ВЗ1	С1	х	ТЗ1	Б1
2	Процес зберігання	х	С2	В2	ТЗ2	Б2
3	Процес виробництва	х	С3	х	ТЗ3	Б3
4	Процес внутрішнього переміщення	х	С4	В4	ТЗ4	Б4
5	Процес реалізації	х	С5	х	ТЗ5	Б5

* розроблено автором

Розглянувши торгово-технологічні процеси за структурними підрозділами, залученими до товароруху, важливо оцінити ступінь зв'язку та інформаційного обміну між ними, з метою формування оптимальних схем взаємодії підрозділів підприємства та формування інформаційного забезпечення товароруху.

Пропонуємо для оцінки господарських зв'язків та інформаційного обміну між структурними підрозділами використати бальну шкалу (табл. 3).

Таблиця 3

Шкала оцінювання господарських зв'язків та інформаційного обміну

Вид зв'язку	Бальна оцінка
Систематичні	7-10
Періодичні	4-6
Рідко	1-3

* розроблено автором

Експертам (керівниками структурних підрозділів торговельних підприємств) було запропоновано оцінити зв'язки між структурними підрозділами їх підприємства за шкалою. Результати їх оцінки

наведено відносним показником: у чисельнику – вагова оцінка зв'язку підрозділів, у знаменнику – максимальна ступінь зв'язку (табл. 4).

Таблиця 4

Матриця зв'язків між структурними підрозділами торговельного підприємства

Структурні підрозділи підприємства	ВЗ	С	В	ТЗ	Б
ВЗ		х	х	х	7-10/10
С	х		4-6/6	7-10/10	7-10/10
В	х	4-6/6		7-10/10	7-10/10
ТЗ	х	7-10/10	7-10/10		7-10/10
Б	7-10/10	7-10/10	7-10/10	7-10/10	

* розроблено автором

Матриця наведених зв'язків підтверджує попередній висновок, що бухгалтерська служба підприємства систематично має зв'язок з усіма структурними підрозділами, а отже оперативно отримує інформацію про товарорух на підприємстві. Саме бухгалтерія виступає найбільш переважаною документами ділянкою, що підтверджується дослідженням.

Висновки з даного дослідження. Таким чином, проаналізувавши організаційну структуру торговельних підприємств та оцінивши інформаційні зв'язки рекомендуються наступні шляхи вдосконалення системи документообігу шляхом автоматизації найбільш «перевантажених» інформаційних потоків: чітко сформулювати цілі і завдання, які повинна вирішити інформаційна система управління; визначити коло осіб, які будуть залучені до процесу управління, розробки та контролю за розробкою інформаційної системи; формування кожним підрозділом переліку контактів між усіма службами підприємства; виділення найбільш значущих і «перевантажених» інформаційних потоків; складання графіка виконання для всіх отриманих завдань і розподіл відповідальності між відділами та їх працівниками.

З метою систематизації та вдосконалення документообігу первинних облікових документів між структурними підрозділами торговельного підприємства пропонуємо використовувати схему управління документообігу первинних форм з урахуванням торгово-технологічного процесу, який є об'єктом документування, структурного підрозділу, в якому створюється форма та переліку форм первинних документів, які використовуються для документування господарського процесу. Її використання дозволить чітко визначити центри відповідальності зі створення обліково-інформаційного забезпечення товароруху, що є початковою стадією оптимізації документообігу.

Наступною складовою організації руху первинних документів є визначення тривалості документообігу, який ґрунтується на нормах створення та обробки облікової інформації. В умовах автоматизації формування електронних масивів та використання облікового програмного забезпечення, обробка масиву первинної інформації за визначеними користувачем параметрами здійснюється машиною [6]. Вважаємо, що тривалість документообігу облікових реєстрів та звітних форм для прийняття управлінських рішень втрачає актуальність за умов використання сучасних засобів автоматизації та використання програмного забезпечення.

Література

1. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку – Наказ Міністерства фінансів України № 88 від 24.05.1995 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/-z0168-95>.
2. Барановский В. Проблемы учета и документооборота на складах / В. Барановский, Д. Кудилов // Дистрибуция и логистика. – 2008. – № 6. – С. 50-54.
3. Бова Т.В. Формування ефективної системи інформаційно-аналітичного забезпечення управління підприємством / Т.В. Бова // Матеріали МНПК «Сучасний стан та проблеми розвитку підприємств в регіоні». – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2005. – Т. 6. – С. 42-45.
4. Брадул О.М. Обліково-аналітичне забезпечення менеджменту корпорацій : монографія / О.М. Брадул. – К. : КНТЕУ, 2009. – 356 с.
5. Бухгалтерський облік в торгівлі : підруч. / за ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. – Житомир: ПП «Рута», 2002. – 576 с.
6. Войтюшенко Н.М. Інформаційні системи і технології в обліку : навч. посібник / Н.М. Войтюшенко, Л.О. Цибульська. – Донецьк : ДонНУЕТ, 2009 – 340 с.
7. Дмитрієва Н.О. Оцінка сучасного стану та ефективність розвитку електронної торгівлі в Україні / Н.О. Дмитрієва // Формування ринкових відносин в Україні: збірник наукових праць. – К., 2008. – С. 27-31.
8. Янчева Л.Н. Организация управленческого учета в торгово-производственных предприятиях : монография / Л.Н. Янчева, А.С. Крутова, В.В. Белявцева. – Харьков: ХГУПТ, 2008. – 169 с.